

Pirkanmaan hyvinvointialueen hankintoihin liittyvien arviolausuntojen avoimuuden varmistaminen

Pirkanmaan hyvinvointialue tekee vuosittain taloudellisesti merkittäviä kiinteistö-, toimitila- ja muita hankintoja. Päätöksenteon tueksi tilataan ulkopuolisilta asiantuntijoilta muun muassa arviokirjoja, arviolausuntoja, kuntotutkimuksia, teknisiä selvityksiä, elinkaarilaskelmia ja muita hankinnan taloudellisia perusteita kuvaavia asiakirjoja.

Pirkanmaan hyvinvointialue on julkinen viranomainen, käyttää julkisia varoja ja toimii julkisuuslain mukaisesti. Julkisuuslain lähtökohtana on viranomaisen asiakirjojen julkisuus. Viranomaisen toimeksiannosta laadittu ja sen hallussa oleva arviolausunto on viranomaisen asiakirja, jonka julkisuus ratkaistaan julkisuuslain perusteella. Asiakirjaa ei voida määrätä salaiseksi pelkästään arviointiyrityksen vakioehdolla, salassapitomerkinällä tai yleisellä viittauksella liikesalaisuuteen.

Julkisuus ja avoimuus ovat välttämättömiä erityisesti silloin, kun päätetään miljoonaluokan kiinteistökaupoista ja muista pitkäaikaisista taloudellisista sitoumuksista. Aluevaltuutettujen ja alueen asukkaiden tulee voida arvioida, mihin kauppahinta, kohteen arvo, korjaustarpeet, riskit ja kokonaiskustannukset perustuvat. Jos päätöksen keskeiset perusteet jäävät salaisiksi tai niitä peitetään tarpeettoman laajasti, päätöksenteon läpinäkyvyys, luottamus ja julkisten varojen käytön valvonta heikentyvät.

Tampereen Keskuspaloaseman hankinnan käsittely on nostanut esille tarpeen selkeyttää Pirhan toimintatapaa. Kun hankinnan perusteluna vedotaan riippumattomiin arviokirjoihin, niiden johtopäätösten, laskentaperusteiden, oletusten ja kohteen arvoon vaikuttavien olennaisten tietojen tulee olla päätöksentekijöiden ja yleisön arvioitavissa. Arviolausunnon julkisuutta ei pidä rajoittaa vain siksi, että lausunnon laatinut yritys ei omissa toimeksiantoehtoissaan salli lausunnon julkaisemista.

Pirhan tulee jo tarjouspyynnössä ja toimeksiantosopimuksessa edellyttää, että hankinnan lopputuloksena syntyvä arviolausunto tai arviokirja voidaan luovuttaa tietopyynnön perusteella ja julkaista päätöksenteon aineistona kokonaisuudessaan. Arviointiyritykseltä tulee hankkia tähän riittävät käyttö- ja julkaisuoikeudet. Toimeksiantoja tulee käyttää vain sellaisten palveluntuottajien kanssa, jotka hyväksyvät tämän avoimuusvaatimuksen.

Mahdolliset aidosti salassa pidettävät tiedot tulee erottaa selkeästi julkisesta arviolausunnosta erilliseen liitteeseen. Jokaiselle salassa pidettäväksi katsotulle tiedolle on ilmoitettava täsmällinen lakiin perustuva salassapitoperuste. Palveluntuottajan oma salassapitomerkintä ei yksin ratkaise asiakirjan julkisuutta, vaan ratkaisun tekee Pirha viranomaisena julkisuuslain perusteella.

Aloitteella ei esitetä potilas- tai asiakastietojen, yksityiselämän suojaan kuuluvien henkilötietojen, turvallisuusjärjestelyjä koskevien tietojen, todellisten liikesalaisuuksien eikä muiden laissa salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen julkaisemista. Salassapidon tulee kuitenkin aina perustua lakiin, olla tarkkarajaista ja rajoittua vain niihin asiakirjan osiin, joiden salassapito on välttämätöntä. Asiakirjan muut osat tulee julkistaa.

Aloite

Me allekirjoittaneet aluevaltuutetut esitämme, että Pirkanmaan hyvinvointialue:

1. laatii yhtenäisen ohjeen hankintoihin liittyvien arviokirjojen, arviolausuntojen ja muiden päätöksenteon kannalta olennaisten asiantuntijaselvitysten avoimuudesta;

2. sisällyttää arviointipalvelujen tarjouspyyntöihin ja toimeksiantosopimukseen ehdon, jonka mukaan valmis arviokirja tai arviolausunto on kokonaisuudessaan julkinen ja julkaistavissa, lukuun ottamatta vain laissa nimenomaisesti salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja;
3. hankkii Pirhalle riittävät käyttö- ja julkaisuoikeudet lausuntoihin ja käyttää toimeksiannoissa palveluntuottajia, jotka sitoutuvat näihin avoimuusehtoihin;
4. edellyttää, että mahdolliset salassa pidettävät tiedot sijoitetaan erilliseen liitteeseen ja että jokainen salaus perustellaan täsmällisellä lainkohdalla;
5. varmistaa, että palveluntuottajan salassapitomerkintä tai sopimusehto ei korvaa Pirhan velvollisuutta arvioida asiakirjan julkisuus itsenäisesti julkisuuslain perusteella;
6. julkaisee päätöksenteon perusteena käytetyt julkiset arviolausunnot ja arviokirjat päätösaineiston yhteydessä riittävän ajoissa ennen asian käsittelyä; sekä
7. tuo aluevaltuustolle selvityksen ohjeistuksen toteuttamisesta ja sen soveltamisesta merkittäviin kiinteistö- ja muihin hankintoihin.

Tampereella 31.8.2026

Keskustan aluevaltuustoryhmä